

BANKEN EN MKB-RENTESWAPS

'Aan andere oplossing viel minder te verdienen'

Sommige mkb-ers die na 2006 op advies van hun bank een renteswap afsloten, komen daardoor in problemen en willen nu genoegdoening. Maar hebben ze niet gewoon verkeerd gegokt? Veel te simpel, vindt Frank Wijn, die al twee jaar strijdt tegen deze praktijken.

TEKST: BERT BAKKER

Het was al langer duidelijk dat sommige mkb'ers in problemen kwamen die tussen 2006 en 2010 aan hun bank een langlopende vastrentende financiering vroegen, maar in plaats daarvan een variabel rentende lening kregen aangeboden in combinatie met een renteswap. Als ze tussentijds wilden (of moesten) aflossen, werden ze gedwongen ook de negatief geworden waarde van de swap met hun bank af te rekenen.

Maar afgelopen voorjaar kwam de zaak in een stroomversnelling. In februari 2014 rapporteerde de AFM over het probleem, en in maart en april bepaalden rechters in twee zaken dat banken die die negatieve swapwaarde volledig op hun klant wilden verhalen, deels zelf verantwoordelijk waren voor de schade. Ze waren te kortgeschoten in hun zorgplicht. Sindsdien richtte een groep zakelijke dienstverleners - advocatenkantoren en

**'ACCOUNTANTS HERKENNEN
BEPAALE EFFECTEN VAN DIE
SWAPS MISSCHIEN NIET.'**



adviseurs - die de belangen van gedupeerde mkb'ers willen behartigen een Kenniscentrum Rentederivaten op. Dat gaat binnenkort in gesprek met de Autoriteit Financiële Markten en de Nederlandse Vereniging van Banken. En het CDA riep minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem op om een schaderegeling in het leven te roepen.

Voordat het onderwerp de voorpagina's haalde, vroeg Frank Wijn, oprichter van Wijn Bancair Advies in Waalre, al aandacht voor de kwestie. In november 2012 schreef hij voor Accountant.nl 'n valkuilen bij renteswaps'. Nu is hij één van de mensen die zijn 'J'accuse' jegens de banken het luidst laat klinken.

Omvang van het renteswap-probleem

Het is niet helemaal duidelijk hoeveel mkb-ondernemingen in problemen raakten door een renteswap. De AFM spreekt in haar rapport van afgelopen februari van enkele tienduizenden bedrijven waaraan dergelijke swaps zijn verkocht. Maar in het decembernummer van Accountant (2013) meldde een voorlichter nog dat er 'minder dan dertig' klachten van mkb'ers waren binnengekomen. In april 2014 publiceerde het financieel adviesbureau Cadension een rapport dat probeerde de zaak nader te kwantificeren: op het totaal van ongeveer 150 miljard euro dat banken aan leningen aan het mkb hebben uitstaan, zou bijna 52 miljard euro zijn verstrekt in combinatie met rentederivaten. De negatieve waarde van renteswaps werd berekend op 3,9 miljard euro. Grootzakelijke klanten en (semi) overheden zijn daarin niet meegeteld.

Het grootste deel van die 3,9 miljard zal met het naderen van de einddatum van het contract teruglopen naar nul. Maar negatieve waardes kunnen pas opeisbaar worden wanneer lening en swap niet meer matchen qua looptijd

Controlerend accountants komen het renteswap-probleem niet vaak tegen, bleek in december 2013 uit een artikel in Accountant. Begrijpt u dat?

"Oorzaak kan zijn dat accountants bepaalde effecten van die swaps niet herkennen. Voorbeeld: in de ogen van de bank kan het openstaand risico op een klant groter worden dan de lening zelf doordat de negatief geworden swapwaarde bij het financieeringsobligo (de verplichtingen, red.) wordt opgeteld. Dat geven de banken als argument om de risicotoeslag op de rente te verhogen. Bovendien zijn banken vanaf 2008 structureel bezig om via liquiditeits-toeslagen hun gestegen *funding*-kosten op klanten te verhalen. Die twee toeslagen op de rente worden niet gedekt door de swap, die immers alleen veranderingen in het euribor-tarief afdekt.

Ook beseffen accountants wellicht niet dat veel problemen zich pas later in de looptijd van een financiering openbaren. Bijvoorbeeld wanneer ongepland op een lening wordt afgelost. De dekking van de swap loopt dan meestal niet in dezelfde mate terug, dus ontstaat er een swapobligo waartegenover voor een deel geen lening staat. Mogelijk legt de accountant het verband niet met die - nooit gewenste - swap-constructie."

'IN 97 PROCENT VAN DE GEVALLEN STELDE DE BANK DE RENTESWAP-CONSTRUCTIE VOOR.'

'WAAROM OFFREERDEN ZE GEEN LENINGEN MET EEN VARIABLE RENTE IN COMBINATIE MET EEN RENTECAP?'

Nooit gewenst? Indertijd was de rente historisch zeer laag, dus iedereen vond dat je je maar beter snel kon indekken tegen rentestijging. Hebben ondernemers niet gewoon verkeerd gegokt?

"De klant wilde wel een vaste rente, maar vroeg nooit om die swap, men wist niet eens wat dat was. In 97 procent van de gevallen stelde de bank, die zich meestal voordeed als onafhankelijk adviseur, de renteswap-constructie voor. Rabobank werkte in 2008 en 2009, zelfs met een swap-brochure die onjuiste productinformatie bevatte. Dat staat echt haaks op de bancaire zorgplicht!"

Maar als die klant een langlopende lening met vaste rente had afgesloten, en de rente daalde, was er - virtueel - ook een verlies ontstaan. En bij vervroegd aflossen had hij ook boeterente betaald. "Ja, maar die variabele rente wordt met zo'n swap niet werkelijk vastgelegd. Je dekt er de liquiditeits- en risicotoeslagen, die juist fors opliepen, niet mee af. En de negatieve swapwaarde die zich opbouwt bij dalende euriborrente is aanzienlijk groter dan de klassieke boeterente."

U schreef pas ergens: 'Vanwege de enorme belangen van de bank werden geen vastrentende financieringen geoffreerd.' Maar hadden ze het gekund? Sinds de kredietcrisis in 2007, was de markt voor langlopende vastrentende funding feitelijk gesloten.

"Banken deden toch altijd aan een bewuste looptijd mismatch? Waarom toen niet? Bovendien begonnen ze hier al mee in 2006. En waarom offreerden ze anders geen leningen met een variabele rente in combinatie met een rentecap?"

Wat denkt u zelf?

"Ik denk dat ze aan die oplossing minder konden verdienen."

In Groot-Brittannië staat dit probleem allang op de agenda. Is de situatie daar anders?

"Nee. Maar daar begon eind 2011 een groep mkb'ers onder de naam *Bully Banks* een actie. Ze zetten het probleem met succes op de kaart, en vanaf september 2012 dwong toezichthouder FCA banken de klachten van mkb-klanten serieus te behandelen. Tot en met maart 2014 is daar inmiddels voor 720 miljoen euro aan schadevergoedingen uitgekeerd, aan ruim 4.500 mkb'ers. In totaal hebben de banken 3,6 miljard euro voor claims gereserveerd."

Wanneer begreep u zelf dat renteswaps een probleem zouden worden?

"Niet eens als bankier, maar pas als zelfstandig adviseur. Bij een van de klantendossiers in voorjaar 2012. In mei 2012 schreef ik er mijn eerste column over." □